

NAŠA

MISEL

Leto II.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 17 (32).

Izhaja štirinajstnevno

V Ljubljani, 8. junija 1937

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 8. junija 1937.

Tridesetega maja je preteklo dvajset let, odkar je bila prečitana v dunajskem parlamentu v imenu »Jugoslovenskega kluba«, ki so ga sestavljali vsi slovenski, hrvaški in srbski člani skupščine avstrijske polovice bivše podonavske monarhije, »majniška deklaracija«. Dejstvo, da jo je prečital Slovenec v srbohrvaškem besedilu in da nosi podpise vseh jugoslovenskih narodnih zastopnikov, daje poseben poudarek nespornemu jugoslovenskemu značaju izjave podpisnikov, »da na temelju narodnega načela... zahtevaju ujedinenje svih zemalja u monarhiji, u kojima žive Slovenci, Hrvati i Srbi, u jedno samostalno od svakoga gospodstva tuđih naroda slobodno i na demokratskoj podlozi, osnovano državno tijelo«, in da »... će se sa svom snagom zauzeti za ostvarenje ovoga zahtjeva jednog te istog naroda«. Te izvirne besede dajejo večno veljavo dogodku pred dvajsetimi leti. Izgovorjene so bile kot izraz resničnega, najglobljega razpoloženja in hotenja širokih narodnih mas. Temu razpoloženju in hotenju se ni smel in ni mogel zoperstaviti nihče, ki si je hotel lastiti zastopstvo in zaupanje našega naroda. Vso drugo primes »majniške deklaracije« so ukazovali razumljivi taktični razlogi in prilike, v katerih je bila podana. Tako je to izpoved razumel naš narod, ko jo je podpisoval in tako so jo pojmovali vsi nacionalni politiki, ki so pristali na njen navidezni legalni okvir samo zato, da so na njeni osnovi mogli doseči tudi formalno složno manifestacijo našega ljudstva za revolucionarno idejo jugoslovenskega nacionalnega edinstva in državne združitve. Naše neprikrite, resnične zahteve in stremjenja smo mogli poveriti takrat samo našim dobrovoljskim odredom, ki so s svojo krvjo še mnogo prepričevalnejše in uspešnejše predstavljali našo voljo, in »Jugoslovenskemu odboru«, ki je dal naši majniški besedi, komaj mesec dni kasneje najtočnejše tolmačenje v »Krfski deklaraciji«. Samo tako pojmovan dokument iz maja 1917. leta je lep in velik in samo tako pojmovan je bil vključen v antologijo jugoslovenske misli in narodnega edinstva, a to pomeni v antologijo naše poti iz smrti v življenje. Vsako drugačno tolmačenje »majniške deklaracije« je nizkoten falzifikat in ogabno izdajstvo nad svetlim dogodkom v naši jugoslovenski zgodovini. To potrjuje razvoj od leta 1917 naprej, ki je brezobzirno strmoglavil vse tiste, ki so v trialističnem smislu dobesedno razumevali »majniško deklaracijo« in kratkovidno verovali v možnost rešitve jugoslovenskega vprašanja v avstro-ogrskem okviru.

Dvajsetletna odmaknjenost omogoča mladini, da gleda v tej objektivni zgodovinski luči na ta dokument naše zgodovine. Na osnovi zgodovinsko utrjenih dejstev iz tistega časa in ustinih izročil mnogih, ki so ga neposredno in soodločujoče doživljali, pripisuje mladina častno mesto »majniški deklaraciji«, v nizu vseh naših nacionalnih manifestacij, kljub vsemu utemeljenemu komentarju, ki jo lahko spremlja.

To pišemo že po časopisnih polemikah, ki jih je sprožila ta pomembna

dvajsetletnica. Kakor nam je lep spomin na tisti svetli dan sredi krvi in teme, tako nam je ogaben pogled na nepoštenost in nezrelost, ki danes vladata v našem življenju. Pričakovali smo, da se bomo složno, kakor takrat tudi sedaj ob spominu združili. Priložnost da se pokažemo velike, zrele, poštene in širokogrudne, je bila izkoriščena v ponoven dokaz naše neobglenosti in zastrupljenosti. Krivdo za to nosijo tisti, ki so zlorabljajoč trenutno moč in oblast, mislili, da se more splošno narodna svetinja strankarsko ozkogrudno izkoriščati. V dokaz še večje nelojalnosti in nepoštenosti, naša klerikalna gospoda ni ostala samo pri smešnem in abotnem poudarjanju »večjih zaslug« in strankarski eksploataciji, temveč se je v družbi še nekaterih manj pomembnih falsifikatorjev povzpela do svojstvenega, današnjim njenim stremljenjem — izraženim v znani izjavi iz leta 1933 — ustrežajočega tolmačenja »majniške deklaracije«. Istočasno, ko se trudijo, da dajo jasnemu besedilu povsem drug pomen poudarjajo temu protislovno trditve, da bi se ta izjava gotovo precej drugače glasila, ako bi Slovenci mogli takrat predvidevati pogubno jugoslovensko unitaristično misel. Tako postaja dokument našega odpora proti nam vsem skupnim zunanjim nasprotnikom orodje naših notranjih političnih razračunavanj. Kakor je razvoj brezobzirno obračunal s tistimi, ki v svoji nacionalni brezčutnosti ali kratkovidnosti niso hoteli ali mogli razumeti pravega smisla in tendence »majniške deklaracije«, tako gotovo verujemo, da bo pogazil vsa najnovejša pritikava, separatistična prizadevanja, potvortiti zgodovinsko resnico, ki jo ona vsebuje: *da smo en narod, da smo na tej najmočnejši osnovi zahtevali in dosegli nacionalno in politično svobodo in da jo bomo samo z zvestobo njej ohranili.*

Ako bi se ne izvršil ta napad na »majniško deklaracijo« in če bi se neprenehoma ne ponavljali zločini nad jugoslovenskim nacionalnim in naprednim življenjem, bi našega spomina nanjo gotovo ne grenilo vse tisto, kar se je dogajalo do samega majnika 1917. leta. Spominjali bi se je in jo proslavljali kot dogodek, ki je v veliki ideji, in morda v zadnjem usodnem trenutku, složno združil neustrašene jugoslovenske revolucionarje in tiste, ki so še do včeraj bili slepi sužnji avstrijskega patriotizma. Prav nič bi mi ne razmišljali o žalostnih pojavih v naši zgodovini, o dogodkih ob sarajevskem atentatu, ob napovedi vojne, med vojno, o govornikih in govornih, o denunciacijah in Suhem bajerju. Prav nič bi ne razmišljali o dejstvu, da celo najvrednejši med našimi nasprotniki niso deležni zaupanja večine jugoslovenskih revolucionarnih politikov, nič o motivih, ki so bili merodajni za nenadno preorijentacijo mnogih, nič o navodilu od zunaj »rešite, kar se rešiti da«, nič o »kaj bo s Slovenci«, nič o »ker nas je cesar odvezal od pri-sege«... Tako pa ostaja ta naša sramota prav po zaslugi tistih, ki bi morali imeti največ razloga in interesa, da jo pregne plaše pozabljenja vedno aktualna in vedno sveža. V interesu ugleda

Bivša partija

BIVŠA PARTIJA SDS. — KOBNA LICNOST G. VILDERA. — NEZADOVOLJSTVO PRISTAŠA SA POLITIKOM SADANJEG VOČSTVA. — G. VILDER, »NOVA RIJEČ« I G. MAČEK. — POLITIKA MAMELUŠTVA. — G. VILDER JE STRANAC.

Nekada snažna i poletna stranka samostalnih demokrata danas je u punom raspadu. Ako se naše stranke dobrim delom zovu bivše, ova samostalnih demokrata uistinu u punom smislu reči postaje bivša partija. Što je glavni uzrok raspadanju, nestajanju ove partije i kako je došlo do njenog pada? Svakako da tu ima raznih činilaca ne samo u partiji nego i van nje. Ali, jedan od najvažnijih činilaca je u samoj partiji, u njenoj sredini. Dakle, i tu vredi perditio tou ex te. Samostalna demokratska stranka propada uglavnom od sebe same, od unutrašnjeg nezadovoljstva koje je u njoj nastalo, od nečeg trulog što onesposobljava njen život u narodu, tačnije reći što joj oduzima iz dana u dan sve veći broj pristaša, pa ne samo pristaša nego i do nedavna vodećih ličnosti koje su umele da se bresprikorno žrtvuju za čistu ideju-partije.

Među pristašama SDS postoji veliko nezadovoljstvo prema zagrebačkom vočstvu a naročito g. Većeslavu Vilderu, koji u stvari i pretstavlja to vočstvo. Ličnost g. Većeslava Vildera je kobna za samostalne demokrata. Pan Vilder, kako ga nazivaju sami samostalni demokrata, odigraće u svojoj partiji veoma tužnu ulogu. On je ovde »kamen smutuje velike« premda sam nikako neće da to uvidi i da shvati kako je cela njegova rabota prosti terorizam nad njegovim bivšim drugovima i partiskim pristalicama koji neće da ga slede u njegovoj mržnji, pakosti i besplodnoj pamphletarskoj politici već su ostali verni staroj ideji i starom programu partije. G. Većeslav Vilder poznat je u novije vreme naročito po svojoj »Novoj riječi«. »Nova riječ« je u stvari politički list, izlazi nedeljno i pun žuč i pe-lena zagorčava sam sebi život. O »Novoj riječi« kao listu nije ovde vredno da se govori, jer je njegovo pisanje osobiti produkt psihičkog obolenja (može biti i moralnog) pa nije dobro da se bavimo bolestima jer smo mladi i zdravi i ne mislimo na smrt. Važna je ovde ličnost g. Većeslava Vildera koja pretstavlja glavnu tačku prema kojoj je upereno svenukupno nezadovoljstvo u bivšoj SDS.

SDS je oduvek bila u pravom smislu jugoslovenska stranka, ali su joj pretežni deo sačinjavali Srbi kao što i danas sačinjavaju i onaj broj njenih pristaša koji joj je ostao veran. Jedinstvo naroda i države, dinastija Karadorđevića, to je program partije i takav je usađen u sva srca njenih pravih i iskrenih pristaša. Taj se program ne može izbrisati a niti se može prevrnuti verom da se ne izda i partija i njeni ideali. Danas 90% pristaša SDS, a to je pouzdano, nije zadovoljna politikom zagrebačkog vočstva, zapravo nekolicinom uzurpatora koji to vočstvo sačinjavaju a kojima stoji na čelu g. Većeslav Vilder. Nezadovoljstvo u SDS nastoji se na bilo koji način prikriti. Disidente nazivaju izdajcima ali ipak

nas vseh, čutimo potrebo iskreno svetovati našim klerikalnim nasprotnikom, da naj odvržejo vse breme, ki jih teži izpred »majniške deklaracije« in naj z njo začno pisati prvi list nove zgodovine. Če bodo to storili in obenem spoštovali njen pravi smisel, smo prepričani, da bomo dostojnejše, strpnejše in mogočnejše slavili njeno četrstoletnico.

disidentata ima sve više i sigurno je da zagrebačko vočstvo može sasama slobodno nazvati 90% svojih pristaša izdajcima jer njegovu politiku ne mogu da slede smatrajući je pogrešnom a u partiskom smislu nekorisnom. G. Većeslav Vilder zauzeo je sticajem prilika u partiji takav položaj da stvarno on odlučuje i upravlja, a pod njegovim uticajem stoji i sam pretседnik g. Adam Pribičević, žrtvujući za volju g. Vildera svoje najbolje saradnike i prijatelje. Ambicije g. Vildera nisu prikrivene i njemu je svejedno uz koju će političku grupaciju doći do svojih ciljeva. Danas je on vodonoša g. Vlatka Mačeka, jer zna da je to najjači oslonac. Vežući SDS uz g. V. Mačeka i njegovu neiskrenu politiku prema prečanskim Srbima i Srbima uopšte, udaljio je od partije većinu srpskih pristalica koji gledaju nepoverljivo u g. Mačeka, jer dobro znaju što se dešava na terenu i kakav je postupak »vođe Hrvata« prema tim događajima. SDS je ostala bez svoje samostalne politike, ona danas sama po sebi ne znači ništa. Nekoliko njenih vođa ide u stopu za dr. Mačekom pa se štaviše u svojim izjavama i nateču koji će biti hrvatskiji u mačekovskom smislu. G. V. Vilder prednjači i ovde, i sav njegov današnji protujugoslovenski rad dovodi nas u sumnju da li je on uopšte ikada iskreno i pošteno mislio, jer onaj koji je pred deset godina istakao kao uslov našeg državnog i narodnog opstanka integralno jugoslovenstvo i šopao glave jugoslovenskih građana ne retko silom tom svojom doktrinom, danas, ako ne boluje od moralne paralize, ne bi smeo da pljuje na sve to. Ali, kažu da je g. Vilder politikant i mi ne ulazimo u njegovo raspoloženje po potrebi...

SDS je politikom potpunog vezivanja uz neodređeni pokret dra Mačeka izgubila i brojno i moralno. U našem političkom životu nekada toliko važan faktor, SDS danas uopšte ne ulazi kao formacija u bilo kakav obzir. G. V. Vilder je, doduše, bio u Beogradu i mnogo je pregovarao, možda mu je štogod i obećano ali svakako se na njega ne misli ozbiljno, jer je za svaku kombinaciju a naročito u demokraciji, koju g. Vilder strastveno obožava, mnogo važniji broj od leporeka. G. Vilder je uspeo da bar za sada učvrsti položaj ljudima koji po karakteru odgovaraju njegovim ciljevima. On čak gerira i kao vođa prečanskih Srba (pan Vilder!). »Nova riječ« je čestitarski list gosp. Vlatka Mačeka i g. Vilder silno uživa u svojoj poziciji koju je zauzeo tik uz bok »vođe Hrvata«. Kogod u partiji ne pristaje uz vodonoštvo g. Većeslava Vildera, taj je izdajica, i za njega g. Vilder ne bira reči in ne šteti svoju već i onako bolesnu žuč. Silno je planuo na beogradske disidente a tek kako će se iznenaditi kad i tu, preko Save, na tom tkzv. prečanskom frontu, bukne »izdajac« u redovima SDS. Da bi posve ngodio svom pravome šefu, g. V. Vilder nastoji da SDS i teritorialno ograniči sa »hrvatskim pokretom«. Danas SDS, takova kakvu je vodi g. Vilder (g. Adam Pribičević kao pretседnik dolazi slabo do izražaja), ni teritorialno nije jugoslovenska. U njoj nema ništa od onoga što je pre deset godina propovedala i duboko usadila u srca svojih pristaša. Ne može se reći da pristaše SDS nisu volele i poštovale pokojnoga Svetozara Pribičevića; one su ga volele kao dobrog Srbina i

MEDSTROKOVNI ODBOR

Medstrokovni odbor, ki je najvišja akademska organizacija ljubljanskih akademikov, ima predvsem nalogo, da omogoči osnove reprezentančne organizacije študentov Aleksandrove univerze. Lanskoletna borba bi skoro privedla do uspeha — saj se je že vršila propaganda za volitve — da niso katoliški akademiki z zakulisnimi intrigami preprečili sprejem pravil pri univerzitetnem senatu. Letos Medstrokovni odbor zopet deluje na ustanovitvi reprezentance. Vendar pa je odbor uvidel, da je največja zapreka uredba o združevanju akademikov in je zato sklenil, da pokrene borbo proti njej. O tem svojem sklepu je obvestil tudi sorodne organizacije na ostalih univerzah v naši državi z namenom, da na skupnem sestanku predstavnikov študentov vseh treh univerz pokrene skupno akcijo proti uredbi o združevanju akademikov in s tem v zvezi tudi proti Zakonu o

univerzah in Obči univerzitetni uredbi. Vendar do sedaj odgovora iz Beograda še ni dobil. Posebna tričlanska komisija Medstrokovnega odbora je izdelala predloge za spremembo k omenjenim uredbam. Na zadnji seji Medstrokovnega odbora so se obravnavali ti predlogi, ki so dobili dokončno obliko. Omeniti moramo, da katoliški akademiki niso bili polnoštevilno navzoči na seji, kajti sredi seje je prišel od štirih njihovih delegatov le eden, ostali so bili očitno zadržani na pripravah za JRZ proslavo majske deklaracije. Tako je prišlo do nečuvvenega dejstva, da je Medstrokovni odbor odklonil predlog komisije, da se člen 1. Zakona o univerzah spremeni v toliko, da naj univerze ne goje jugoslovenske, temveč slovensko, hrvatsko in srbsko kulturo. Tudi nekateri drugi predlogi so naleteli na odpor večine odbornikov, tako n. pr. zahteva, da univerze same izdajajo zakone (do takih anomalij more privedti le separatistno-federalistična vzgoja!) in da vsaka fakulteta posamezne univerze samostojno ureja načrt študija. Končno je odbor sklenil, da se radi enotnosti študija predlaga, da uredbe izdaja prosvetni minister v sporazumu z univerzitetnimi oblastmi in študenti. Po več kot dve uri trajajoči seji je predsednik prekinil sejo in jo predložil na sredo. Občna univerzitetna uredba se bo torej razpravljala na prihodnji seji.

STARO PRIJATELJSTVO

krugu. »Mi želimo da budemo organizacija slobodnih in pravih pojedinaca koji će tek tada moći dati disciplinovanu celinu. Mi smo dobrovoljna organizacija, svako ko pristupa u našu zajednicu, pristupa dobrovoljno a to znači da je on svojevolutno, bez ičijeg pritiska, odlučio da bude član radne zajednice i da deluje u smislu njenog programa — da fizički radi i radom pomaže tamo gde je to najpotrebije.« (»Onima koji dolaze«, Pogovor.)

Na kraju, obavestavamo sve zainteresovane da ćemo ove godine raditi u selu Čelebićima u Hercegovini, na sedam kilometara od Konjice. Izuzev nekog potoka koji je zažaden prljavštinom koja se u nj izliva i koji, sem toga, preko leta presuši, selo raspolaže samo jednim primitivnim izvorom pitke vode. Taj izvor, »Vran«, mi ćemo ove godine kaptirati i podiči česmu.

Do videnja u Hercegovini!

Prva studentska radna četa.

Ni dolgo tega, kar so katoliški akademiki očitali nacionalnim, da so v objemu s protidržavnimi komunističnimi elementi organizirali štrajk na univerzi in s tem izvršili točko iz programa neke komunistične partije, ki pravi, da je treba izvesti na leto vsaj dva štrajka na univerzah. In še manj časa je tega, kar so nacionalnim akademikom dajali lekcije potam »Straže u viharju« kako naj s prevratnimi komunisti postopajo, kot se je to zgodilo pri predavanju g. dr. Pirkmajerja. No, v soboto zvečer pa smo imeli priliko videti dobesedno v objemu pristaše Rima in pristaše Moskve kako so v silnem navdušenju manifestirali samostojni Sloveniji, deklaraciji iz l. 1933., in hrabro vihteli slovensko zastavo. Sprevod je bil še dokaj velik, saj je bilo katoliških in levičarskih akademikov skoraj 70. Njihovi navdušeni vzkliki so pretresali Ljubljano do temeljev. Toda o tem bo že še »Slovenec« poročal, ki je vedno o takih stva-

dan zagrebački faškal je glavni tumač želja i potreba naroda u Hrvatskoj, on to najbolje razume, on najbolje oseća gde seljaka žulji opanak.

Svi mi znamo kako je taj advokat protumačio hrvatsku istoriju. Po njemu, Hrvati nikada nisu želeli da se ujedine sa Srbima niti su uopšte ikada imali kakve uzajamne veze. To su, kaže zagrebački advokat, oduvek bila dva naroda i 1 decembar 1918 je dan kada su Hrvati pali u najteže ropstvo svoje istorije. Ništa to kada bi to bilo samo neko kabinetsko razmišljanje kao što je ono suludo o »gotskom poretku Hrvata« — ko ne veruje u pitiske izjave mudraca sa Prilaza, tome razbijaju prozore, seku vinograde, pale kuću i kolju ga.

Zato je hrabra knjiga g. S. Roce, profesora u Splitu. Iznosi nam ono »šta treba da se zna« o lažima koje seju emisari i poklisari žalosnog »hrvatskog pokreta«, iznosi nam istine kojih bi trebalo da se sećamo svakog dana. Trebalo bi da se sećamo da su »milijun i pet stotina hiljada mrtvih žrtvovala Srbija i Crna gora u velikom ratu. Trećinu stanovništva, cvet seljačke i radničke omladine i inteligencije, izgubili su te dve naše zemlje. Svet još nije video primer da je jedna trećina naroda žrtvovala sebe da otkupi slobodu, da stvori Jugoslaviju« (str. 11). Trebalo bi da se sećamo ko nas je oslobodio austrougarskog ropstva, trebalo bi da se sećamo Stevana Švabića. »Slovenački vojnici koji su dolazili sa položaja bili su rđavi, neposlušni i nepokorni. Oni su samo pljačkali i otimali. Postavljene straže rasturale bi se čim bi izmakle ispred očiju oficira. Jedinne verne čete na koje se vlada mogla osloniti, bili su

Jurist v praksi

CIKLUS PREDAVANJ DRUŠTVA SLUSATELJEV JURIDIČNE FAKULTETE

Med abiturijenti, ki postanejo slušatelji juridične fakultete, so le redki odločeni za določeni juridični poklic. Večina jih čuti ob vpisu le neko nagnjenje do stroke. Ti postanejo slušatelji juridične fakultete v upanju, da bo studij prej ali slej v posamezniku vzbudil posebno nagnjenje do tega ali onega izmed mnogih, in — kakor pravilno sklepajo — po vsebini zelo različnih juridičnih poklicev, ter tako sam posredoval dokončno odločitev. Vendar mlademu juristu vsa obsežna teorija ne pomore k odločitvi, ker mu ne da odgovora na vprašanje: kakšnega človeka zahteva ta ali ona praksa?, da bi spoznal sebe in ugotovil, za kateri poklic je najbolj primeren. Pred nekaj leti prijetna misel, da je za dokončno odločitev še čas, postane človeku vesti pred diplomo težka, ker se bliža trenutek, ko se bo moral odločiti. Rad bi se odločil z zavestjo, da posveča svoje življenje poklicu, kjer se bo mogel najuspešneje uveljaviti.

Škodljive posledice velikega nedostatka v našem juridičnem študijskem sistemu in neredkih primerov napačne odločitve dostikrat težko občuti ne le prizadeti, ampak tudi narod in država. Da temu nekoliko odpomore, je letošnji odbor »Društva slušateljev juridične fakultete«, na pobudo prizadevnega predsednika g. Raiča Dragana, priredil cikel predavanj »Jurist v praksi«. V ciklus je strnil prikaze jurista v glavnih, predvsem čisto juridičnih poklicih, t. j.: jurista v sodniški službi, jurista notarja, jurista v upravni službi, jurista odvetnika in jurista v socialni službi. Za posamezne prikaze je odbor naprosil priznane praktike.

Prvi je predaval 17. aprila t. l. notar in podpredsednik Notarske zbornice,

reh najboljše informiran. To smo imeli priliko spoznati posebno pri onem famoznem srednješolskem nastopu.

Našim tovarišem katoliškim akademikom svetujemo, naj o tej stvari pustijo vsaj nacionalne akademike v miru, ki se niso nikoli bratili z levičarji. Kadar je pa šlo za čisto strokovne interese so se družili i z levičarji i s katoliškimi akademikimi, s čimer se slednji pač ne morejo pohvaliti.

Švabićevi vojnici« — akt Zemaljske vlade za Sloveniju broj 8937 (str. 26). A ti Švabićevi vojnici su bili srpski vojnici koji su se vraćali svojim kućama iz austrijskog zarobljeništva...

Poučna su i poglavlja Rocine knjige »Jesu li Hrvati u ovoj državi zapostavljeni?« i »Verska snosljivost i katolička vera u Jugoslaviji«. Prvo se, uglavnom, oslanja na knjižicu g. dr. B. Price »Hrvatsko pitanje i brojke« — na koju ćemo se osvrnuti drugom prilikom — i dolazi do istih zaključaka: da zapostavljenosti, a naročito materialne, nema. Iz drugog poglavlja ćemo navesti samo nekoliko rečenica (iako tamo ima i drugog materiala). »Ima li države na svetu u kojoj je sveštenik bio predsednik vlade, i to pripadnik vere koja nije brojana najjača u državi? Ima! To je Jugoslavija. Ruku na prsa pa kažimo istinu: kakva bi se agitacija razvila da je Ministar predsednik bio sveštenik pravoslavne vere?« (str. 58).

Ili, šta mislite, kakva bi se agitacija razvila da se ćirilica uvede kao jedino zvanično pismo? A, vidite, godine 1886 predlaže »Slovenec« da svi Sloveni prihvate ćirilsku azbuku i poziva Slovence da to prvi učine« (str. 72). Da, da, davno je to bilo, mnoge su se stvari izmenile, sada vrbe više nisu u modi.

Tačno veli g. Roca kada zaključuje poglavlje o ćirilici i latinici: »Ne smeta nam latinica ni ćirilica, već nam smeta nepismenost« (str. 73).

Naročito je aktuelno i poglavlje o »našim zastavama«. Tu doznajemo da je prvi srpski ustav od 2 februara 1835 odredio ovaj redosled boja za srpsku zastavu: crveno-belo-plavo! Danas mo-

ramo iz svega srca zažaliti što se taj ustav nije održao ma i samo zbog ove odredbe. Koliko bi se sramote uštedelo hrvatskoj zastavi koja se danas veša svakih pet minuta kao da je krpa za brisanje posuđa! Hrvatska zastava degradovana je danas na ulogu izazivačke crvene marame: »baš da vidimo hoće li se neko usuditi da je skine!« — to je glavni razlog sa kojeg se ističe. Zagrebački fiškal bi još za vremena morao da se seti da se »za veliku ideju jugoslovenstva savila nepobediva i nikad okaljana srpska zastava koja je bila u rangu svih zastava nezavisnih država« (str. 87). Ne bi bilo dobro kada bi se ta zastava opet morala razviti.

Malinitim ljudima ne pomažu reči, to mi vrlo dobro znamo. Znamo, dakle, da će se u redovima »hrvatskog pokreta« preći i preko ove knjige. Ali, pre nego što se upotrebe druga sretstva, dobro je i nužno pokušati lepim, pokušati bratski i prijateljski. Maček nikome neće moći predbacivati da se nije pokušalo sporazumeti se s njime na lep način. Zvat je u Beograd, išli su k njemu, prosto su puzali pred njim — ali, dosadiće tu. Dosadiće nam da pišemo knjige o istini. Jednoga dana, a taj nije daleko, sprovedeće se ta istina u delo. Nije žrtvovano toliko milijuna života za »slobodnu Hrvatsku« niti »slobodnu Sloveniju« nego za slobodnu Jugoslaviju. To bi, na primer, mogao da upamti gospodin oberlajtnant.

Knjigu g. Roce toplo preporučujemo. Potrebno je da se upoznamo sa svim činjenicama koje se danas prećutkuju ili falsifikuju a koje su merodavne od sumanutih izjava. Tom upoznavanju je knjiga »Što treba da se zna« dragocen prilog.

JEDNA ČESTITA I HRABRA KNJIGA

S. Roca: »Što treba da se zna«; Split, 1937, str. 111. cena?

Nema ni dvadeset godina od stvaranja ove države, nije se još ni osušila krv na ranama njezinih stvaralaca, a već se pojavila cela jedna gadna i odvratna »istorija« koja prostim lažima i falsifikatima nastavlja delo Austrougarske. Nikada, valjda, svet nije video većeg ludila: vekovima su se najbolji umovi Hrvatske trudili da prodube i ojačaju veze sa Srbima, Hrvati su i stvorili jugoslovensku ideologiju, izgradili je i propagisali — a danas, kada je taj jugoslovenski ideal ostvaren, danas u Zagrebu sede neki jadni čovečuljeji koji »isključuju iz redova hrvatskog seljačkog pokreta« jednog Štrosmajera, jednog Račkog, jednog Supila... i koji će sutra isključiti i Stjepana Radića jer je i taj jednom napisao: »Mi smo se Hrvati i Srbi tako ispremešali da bismo se morali složiti i kad bismo jedni drugima bili posvema tuđi. Među nama se ne da nigde povući granica...« Neki Vlatko Maček je danas vrhovni arbitar u svim pitanjima hrvatske povesti, je-

